ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συγγραφή : *Τσώνος Κωνσταντίνος* *(17/7/2006)*

Για παραπομπή : *Τσώνος Κωνσταντίνος , «Κίμωλος», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6864>

Κίμωλος

Περίληψη :

Γενικές Πληροφορίες

Έκταση: 37,426 τ.χλμ.

Μήκος ακτογραμμής: 45 χλμ.

Πληθυσμός: 769 κάτοικοι

Πρωτεύουσα του νησιού και πληθυσμός της: Κίμωλος / Χωριό Κιμώλου (715 κάτοικοι)

Διοικητική ένταξη: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Νομός Κυκλάδων, Επαρχία Μήλου, Κοινότητα Κιμώλου

Μουσεία: Αρχαιολογικό Μουσείο Κιμώλου, Λαογραφικό και Ναυτικό Μουσείο Κιμώλου

Αρχαιολογικοί Χώροι και μνημεία: Ελληνικά, Άγιος Ανδρέας, Παλαιόκαστρο, Παλιό Χωριό, Μητροπολιτικός Ναός Παναγίας Οδηγήτριας, Ανεμόμυλοι Ξαπλοβουνίου

Παραδοσιακοί οικισμοί: Χωριό

Φυσικά μνημεία: Σπηλιά Κονσολίνας, Σπήλαιο Βρωμολίμνης. Η Κίμωλος έχει ενταχθεί στο κοινοτικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών "NATURA 2000" ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)

Πολιτιστικοί σύλλογοι: Σωματείο Οικιστικής Ανάπτυξης και Προστασίας του Περιβάλλοντος Πρασσών Κιμώλου "Το Πρασσονήσι"

Εκδηλώσεις: Ετήσιο φεστιβάλ "Πολιτιστικός Αύγουστος" με συναυλίες, εκθέσεις, αθλητικές δραστηριότητες, θεατρικές παραστάσεις κλπ.

Πανηγύρια: Προφήτη Ηλία (20 Ιουλίου), Αγίου Παντελεήμονα (27 Ιουλίου), Παναγίας Οδηγήτριας (15 Αυγούστου), Οσίας Μεθοδίας (5 Οκτωβρίου)

---

1. Θέση και φυσικό περιβάλλον

Η Κίμωλος ανήκει στο σύμπλεγμα των Δυτικών Κυκλάδων και βρίσκεται βορειοανατολικά της Μήλου και νοτιοδυτικά της Σίφνου. Το έδαφός της είναι ιδιαίτερα ορεινό και άγονο, με ψηλότερο βουνό το Παλαιόκαστρο (397 μ.) στο κέντρο του νησιού. Οι μοναδικές εύφορες εκτάσεις εντοπίζονται στο νότιο τμήμα, όπου και καλλιεργούνται δημητριακά, αμπέλια και αρκετά οπωροκηπευτικά, με πιο γνωστά ήδη από την Αρχαιότητα τα ξερά σύκα («κιμώλιαι ισχάδες»). Το νησί διαθέτει έντονα διαμελισμένη ακτογραμμή, με αποτέλεσμα το σχηματισμό ακρωτηρίων και υπήνεμων κολπίσκων, που φιλοξενούν τόσο μικρές και δυσπρόσιτες, όσο και μεγάλες, ανοιχτές και αμμουδερές παραλίες . Το υπέδαφος της Κιμώλου είναι ηφαιστειογενές, καθώς βρίσκεται στα όρια του ηφαιστειακού τόξου του Νότιου Αιγαίου. Είναι πλούσιο σε κοιτάσματα αργυρούχου βαρυτίνης και μπετονίτη, ενώ ιδιαίτερα φημισμένη ήταν από την Αρχαιότητα η κιμωλία, λευκός ορυκτός άργιλος, κατάλληλος για σαπούνι ή πούδρα, που χρησιμοποιείται και στην ιατρική. Στα Πράσσα, στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού, έχουν εντοπιστεί ιαματικές πηγές με θειούχα νερά, ενώ στην περιοχή αυτή σήμερα γίνεται η εκμετάλλευση και εξόρυξη της κιμωλίας.

Η Κίμωλος μαζί με τα γειτονικά ακατοίκητα νησάκια του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Ευσταθίου και της Πολυαίγου αποτελεί ένα ενδιαφέρον οικολογικό σύστημα, προστατευμένο από το ευρωπαϊκό δίκτυο Natura. Το νησί άλλωστε είναι μαζί με την Πολύαιγο ένας από τους σημαντικότερους βιότοπους της απειλούμενης με εξαφάνιση μεσογειακής φώκιας Monachus monachus.

2. Ιστορία

2.1. Προϊστορία – Βυζαντινή περίοδος

Συγγραφή : *Τσώνος Κωνσταντίνος* *(17/7/2006)*
Για παραπομπή : *Τσώνος Κωνσταντίνος , «Κίμωλος», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6864>

Κίμωλος

Ένα μαρμάρινο βιολόσχημο πρωτοκυκλαδικό ειδώλιο άγνωστης προέλευσης (αρχές 3ης χιλιετίας π.Χ.) αποτελεί το μοναδικό εύρημα της Πρωτοκυκλαδικής περιόδου. Η κεραμική από το μυκηναϊκό νεκροταφείο στη θέση Ελληνικά (1200 π.Χ.), στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού, μαρτυρεί την εξάπλωση του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Κατά την Αρχαιότητα η Κίμωλος παίζει ουσιαστικά το ρόλο του δορυφόρου της Μήλου και ακολουθεί τις τύχες της. Το 425-424 π.Χ. συμμετέχει στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία. Την περίοδο του Μεγάλου Αλέξανδρου, η Κίμωλος συμμετέχει στο Κοινό των Νησιωτών, κερδίζοντας την εύνοια του Μακεδόνα βασιλιά, ενώ την περίοδο των Διαδόχων (δεύτερο μισό 3ου αι. π.Χ.) εντάσσεται στο βασίλειο των Μακεδόνων και, στη συνέχεια, των Πτολεμαίων της Αιγύπτου. Στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. οι νέοι κυρίαρχοι του Αιγαίου, οι Ρωμαίοι, την καταλαμβάνουν στο πλαίσιο της επέκτασής τους, εντάσσοντάς την στην Επαρχία του Αιγαίου.

Με την επικράτηση του χριστιανισμού, κατά την Παλαιοχριστιανική περίοδο, το νησί βρίσκεται κάτω από τη σκιά της Μήλου, στην οποία ζει μία πολυπληθής κοινότητα πρωτοχριστιανών, όπως αποδεικνύεται από το μοναδικό μνημείο των κατακομβών. Στη συνέχεια, στην πρώιμη Βυζαντινή περίοδο (4ος - 6ος αι.) η Μήλος αποτελεί τμήμα της Επαρχίας Νήσων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ενώ μετά τον 7ο αι. π.Χ. εντάσσεται στο διοικητικό Θέμα του Αιγαίου Πελάγους.

2.2. Λατινική κυριαρχία – Νεότερα χρόνια

Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους (1204) η Κίμωλος, όπως και τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων, προσαρτάται στο Δουκάτο του Αιγαίου, το οποίο ίδρυσε ο Μάρκος Σανούδος το 1207, με πρωτεύουσα τη Νάξο. Η καθολική κοινότητα κάνει αισθητή την παρουσία της αυτήν την περίοδο. Το βενετικό όνομα του νησιού, λόγω του χρώματος των πετρωμάτων του, είναι Αρτζεντιέρα ("ασημένια"). Το 1383 η δυναστεία των Κρίσπων γίνεται ο επόμενος κυρίαρχος της Κιμώλου. Το νησί συνεχίζουν να το διοικούν οι Κρίσποι ακόμα και μετά από την κατάληψή του από τους Οθωμανούς το 1537. Το 1566 η Οθωμανική Αυτοκρατορία παραχωρεί τη διοίκηση της Κιμώλου μαζί με άλλα νησιά των Κυκλάδων έως το 1579 στον Εβραίο Ιωσήφ Νάζι.

Οι πειρατικές επιδρομές χαρακτηρίζουν την πορεία της Κιμώλου κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου της λατινικής κυριαρχίας. Βασικός λόγος ανάπτυξης της πειρατικής δραστηριότητας στην Κίμωλο είναι η γειτνίασή της με τη Μήλο, η οποία διαθέτει έναν από τους πιο κατάλληλους φυσικά οχυρωμένους χώρους για ελλιμενισμό και για προστασία των πειρατικών πλοίων.

Μετά το θάνατο του Νάζι ξεκινά για το νησί μία μακροχρόνια περίοδος σχετικής ευημερίας και ανάπτυξης. Τα προνόμια που του παραχωρούνται έναντι της καταβολής ετήσιου φόρου και η εφαρμογή του κοινοτικού θεσμού δίνει τη δυνατότητα στις τοπικές κοινωνίες να αναλάβουν οι ίδιες την οργάνωσή τους μέσω των αιρετών αρχόντων. Το 1771 η Κίμωλος μαζί με τη Μήλο κυριεύεται από τους Ρώσους και παραμένει στη διοίκησή τους έως το 1774, οπότε και επανέρχεται στα χέρια των Οθωμανών. Όπως και οι υπόλοιπες Κυκλάδες, η Κίμωλος μετά την Ελληνική Επανάσταση εντάχθηκε στο ελληνικό κράτος (1830). Τα νεότερα χρόνια η Κίμωλος επισκιάστηκε από την πορεία της γειτονικής Μήλου με αποτέλεσμα να περιορίζεται σε ρόλο βοσκότοπου και ψαρότοπου της περιοχής. Στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το νησί καταλήφθηκε από τις δυνάμεις του Άξονα έως το 1944.

Η απόσταση της Κιμώλου από τα κεντρικά νησιά των Κυκλάδων και φυσικά από τον Πειραιά την έχει απομακρύνει από την κοσμοπολίτικη, «θορυβώδη» σύγχρονη τουριστική εξέλιξη, μετατρέποντάς την έτσι σε ιδανικό προορισμό για ήρεμες και εναλλακτικές διακοπές.

3. Αρχαιολογικοί χώροι

Μέχρι και τη δεκαετία του 1960 οι ανασκαφικές έρευνες στην Κίμωλο ήταν ανύπαρκτες και η ιστορία του νησιού λίγο - πολύ άγνωστη. Σήμερα ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί μέρος της αρχαίας πόλης του νησιού στη νοτιοδυτική ακτή, στη θέση Ελληνικά, η οποία απέχει 5,5 χλμ. από την πρωτεύουσα και αποτελεί το δυτικό πέρας του κεντρικού οδικού δικτύου

Συγγραφή : Τσώνος Κωνσταντίνος (17/7/2006)
Για παραπομπή : Τσώνος Κωνσταντίνος , «Κίμωλος», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6864>

Κίμωλος

του νησιού που καλύπτει τη νότια ακτή. Στο σημείο αυτό σχηματίζεται ένας φυσικά οχυρωμένος και προστατευμένος κόλπος, κατάλληλος για την ανάπτυξη οικιστικής δραστηριότητας. Τα ίχνη της αρχαίας πόλης επεκτείνονται και στο γειτονικό νησάκι του Αγίου Ανδρέα, το οποίο, όπως αποδεικνύεται από την ανακάλυψη αρχιτεκτονικών λειψάνων στο βυθό της θάλασσας, ήταν ενωμένο με την Κίμωλο στην Αρχαιότητα και αποτελούσε το κέντρο του εκτεταμένου αρχαίου οικισμού. Ορατή σήμερα είναι η νεκρόπολη με συνεχή χρήση από τα Μυκηναϊκά μέχρι και τα Ελληνιστικά χρόνια. Η περίοδος ακμής ήταν η Γεωμετρική, όπως προκύπτει από τον πλούτο των ευρημάτων, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει μία από τις πρωιμότερες επιτύμβιες στήλες με ανάγλυφη γυναικεία μορφή (700 π.Χ.), αλλά και μία ομάδα από περίπου 200 τεφροδόχα αγγεία του 9ου - 8ου αι. π.Χ. Στη νησίδα του Αγίου Ανδρέα έχουν εντοπιστεί ρωμαϊκά και βυζαντινά ερείπια. Τέλος, στη θέση Παλαιόκαστρο, στο κέντρο του νησιού, βορειοδυτικά του Χωριού, που είναι προσιτή μέσω ενός χωματόδρομου, σώζονται λείψανα κυκλικού πύργου και τείχους, ενώ αγγεία Γεωμετρικών και Αρχαϊκών χρόνων αποδεικνύουν ότι και η ενδοχώρα του νησιού είχε επιλεγεί ως χώρος κατοίκησης.

4. Οικισμοί

Ο βασικός οικισμός και πρωτεύουσα ταυτόχρονα του νησιού είναι η Κίμωλος ή Χωριό στο νοτιοανατολικό τμήμα του, η οποία μαζί με το λιμάνι του νησιού, την Ψάθη, αποτελούν τους κύριους πληθυσμιακούς πυρήνες του νησιού. Το Χωριό διαθέτει έναν διατηρητέο παλαιότερο (Παλιό Χωριό) και έναν πιο σύγχρονο οικισμό (Καινούργιο Χωριό), οι οποίοι διαμορφώθηκαν με κέντρο το σωζόμενο και επισκέψιμο τμήμα του μεσαιωνικού Κάστρου (13ος -14ος αι.). Πρόκειται για έναν αμφιθεατρικά χτισμένο οικισμό με τα χαρακτηριστικά λευκοβαμμένα κυκλαδικά σπίτια. Στενά οφιοειδή πλακόστρωτα σοκάκια συνδέουν τις γειτονιές μεταξύ τους και αποτελούν, μαζί με τις μικρές πλατείες, επίκεντρο της κοινωνικής ζωής, ενώ ιδιαίτερο χαρακτήρα έχουν τα προς αναπαλαίωση διατηρητέα σπίτια στο κέντρο του οικισμού.

5. Μουσεία και μνημεία

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Κιμώλου στεγάζει ευρήματα κυρίως από τις ανασκαφές της αρχαίας πόλης των Ελληνικών, ενώ το Λαογραφικό και Ναυτικό Μουσείο Κιμώλου, δημιούργημα του Ιωάννη Χριστουλάκη, περιλαμβάνει εκθέματα σχετικά με τα παραδοσιακά επαγγέλματα και τον οικιακό εξοπλισμό της Κιμώλου.

Αξιοπρόσεκτες είναι οι πολλές εκκλησίες του 16ου - 17ου αι., όπως η εκκλησία του Χριστού (16ος αι.) μέσα στο Κάστρο και η Ευαγγελίστρια (1608) με αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο και τοιχογραφίες. Στο μητροπολιτικό ναό της Παναγίας Οδηγήτριας σώζεται, μαζί με εικόνες του 17ου αι., φορητή εικόνα του 15ου αι. που απεικονίζει τη Σταύρωση. Πρόκειται για ιδιαίτερα αξιόλογο και σπάνιο δείγμα της ιταλοκρητικής μεταβυζαντινής τέχνης. Η εικόνα κατέληξε στην Κίμωλο προφανώς κατά τη διάρκεια της μεταφοράς της, χωρίς να είναι εφικτό να προσδιοριστεί ο τόπος για τον οποίο προοριζόταν.

Στο λιμάνι της Ψάθης εντύπωση προξενούν τα παραδοσιακά «σύρματα», λαξευμένες στον ηφαιστειογενή βράχο σπηλιές με πολύχρωμες θύρες, οι οποίες φιλοξενούν τις ψαρόβαρκες των κατοίκων. Την εικόνα της Κιμώλου ολοκληρώνουν οι ανεμόμυλοι στη θέση Ξαπλοβούνι και οι δυσπρόσιτες σπηλιές της Κονσολίνας και της Βρωμολίμνης, αξιόλογα φυσικά μνημεία στο βορεινό τμήμα του νησιού.

6. Ασχολίες των κατοίκων

Οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται με την αλιεία και τη γεωργία. Μέρος του πληθυσμού απασχολείται στην εξόρυξη της κιμωλίας στα ορυχεία και τα λατομεία, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν ενταθεί και οι μεταφορές προς τη γειτονική Μήλο, όπως επίσης και ο τομέας της παροχής υπηρεσιών προς τους τουρίστες, καθιστώντας την Κίμωλο ιδανικό προορισμό για ήρεμες και εναλλακτικές διακοπές, μακριά από το κύριο τουριστικό ρεύμα των κεντρικών Κυκλάδων.

Συγγραφή : *Τσώνος Κωνσταντίνος* *(17/7/2006)*
Για παραπομπή : *Τσώνος Κωνσταντίνος , «Κίμωλος», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6864>

Κίμωλος

Βιβλιογραφία :

- **Barber R.L.N.**, *Οι Κυκλάδες στην Εποχή του Χαλκού*, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1994, Χατζηαναστασίου, Ο. (μτφρ.)
- *Κυκλάδες: Ταξιδιωτικός Οδηγός*, Explorer, Αθήνα 2003
- **Λούπης Δημήτρης**, *Ο Πιρί Ρεΐς (1465-1553) χαρτογραφεί το Αιγαίο. Η οθωμανική χαρτογραφία και η λίμνη του Αιγαίου*, Αθήνα 1999
- **Ράμφος Ι.**, "Τα Χριστιανικά μνημεία της Κιμώλου και των πέριξ νησίδων", *Κιμωλιακά*, 2, 1972, 183-299
- **Hope Simpson R.**, **Dickinson O.T.P.K.**, *A Gazetteer of Aegean Civilisation in the Bronze Age. Vol. I: The Mainland and Islands*, Göteborg 1979, SIMA LII
- **Βλαχόπουλος Α.**, *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Εκδόσεις Μέλισσα, Αθήνα 2005
- **Καρποδίνη-Δημητριάδη Ε.**, *Τα ελληνικά νησιά*, Αθήνα 1993

Δικτυογραφία :

- kathimerini.gr - ΚΙΜΩΛΟΣ

http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathcommon_2_08/07/2006_1285820

- List of sites of Community importance

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_259/l_25920060921en00010104.pdf

- MOm Website

http://www.mom.gr/homepage.asp?ITMID=101

- NATURA 2000

http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300_03.html

- Αρχαιολογικό Μουσείο Κιμώλου

http://www.dreamislands.gr/case2.aspx?AreaId=2&IslandId=2177&IdentifierId=22&RecordId=137&CategoryId=2

- Κ. Κιμώλου

http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_section?sparam=kimolos_c&sub_nav=Lodgings

- Κίμωλος

http://gym-kimol.kyk.sch.gr/left.htm

- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΙΜΩΛΟΥ

http://www.0030.gr/hotels-greece-1/showtheme.asp?rid=231920072144&aa=179&theme=ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ%20ΚΑΙ%20ΝΑΥΤΙΚΟ%20ΜΟΥΣΕΙΟ%20ΚΙΜΩΛΟΥ

Γλωσσάριο :

Δηλιακή ή Α' Αθηναϊκή Συμμαχία, η

Συμμαχία που ίδρυσαν οι Αθηναίοι μετά το τέλος των Περσικών πολέμων (478 π.Χ.). Σε αυτήν εντάχθηκαν πολλές πόλεις-κράτη του Αιγαίου με την υποχρέωση να συνεισφέρουν πλοία ή χρήματα. Οι κατάλογοι με τα συνεισφερόμενα ποσά επιτρέπουν να αξιολογηθεί η οικονομική δύναμη των μελών.

θέμα, το

Ο όρος αναφέρεται στα ευμεγέθη στρατιωτικά σώματα που πραγματοποιούσαν επιχειρήσεις σε ευρείες περιοχές υπό τη διοίκηση στρατηγού· αναφέρεται όμως και στις ίδιες τις περιοχές. Ο θεσμός των θεμάτων εδραιώθηκε κατά τον 7ο αιώνα και ακολούθως χαρακτήριζε τη διοικητική διαίρεση της αυτοκρατορίας της Μέσης περιόδου. Αρχικά η λέξη σήμαινε το στρατιωτικό σώμα που ήταν υπεύθυνο για την άμυνα περιοχής στην οποία έμελλε να εγκατασταθεί, και ακολούθως σήμαινε και την περιοχή. Στις κατώτερες βαθμίδες της στρατιωτικής ιεραρχίας το θέμα στελεχωνόταν από γεωργούς-

Συγγραφή : *Τσώνος Κωνσταντίνος* *(17/7/2006)*

Για παραπομπή : *Τσώνος Κωνσταντίνος , «Κίμωλος», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6864>

Κίμωλος

στρατιώτες. Το σύστημα των θεμάτων, που διατηρήθηκε έως το τέλος της Βυζαντινής περιόδου, στην Ύστερη Βυζαντινή περίοδο χρησιμοποιούνταν για να δηλωθούν φορολογικές κυρίως ενότητες.

κοινό νησιωτών, το

Ομοσπονδιακή οργάνωση των νησιών του Αιγαίου, η ίδρυση της οποίας αποδίδεται στον Αντίγονο Μονόφθαλμο και τοποθετείται χρονικά το 313 π.Χ. Το κοινό, που φαίνεται πως τέθηκε υπό την προστασία του ιερού του Απόλλωνα στη Δήλο, επέτρεπε στον Αντίγονο να ελέγχει τα νησιά και να τα χρησιμοποιεί ως εφαλτήριο για τη μετάβασή του στον κυρίως ελλαδικό χώρο. Εκτός από τη λατρεία του Απόλλωνα, στο κοινό θεσπίστηκαν λατρείες προς τιμή των Αντιγονιδών και αργότερα προς τιμή των Πτολεμαίων.